

specifických léčiv, jako jsou isotretinoidy, antibiotika nebo hormonální terapie, na základě genetického profilu pacienta (11, 12, 13).

Lokální léčba

Lokální farmakoterapie je spolu s mechanickým čištěním pleti základním pilířem léčby většiny mírných až středně těžkých forem akné. V terapii má roli preventivní nebo udržovací. K nejčastěji lokálně používaným léčivům patří antibiotika, azelaová kyselina, benzoylperoxid a retinoidy. Tato léčiva jsou dostupná zpravidla ve formě krémů, gelů nebo dermálních roztoků. Pro nejléččí formy akné s minimálním počtem kožních projevů je k dispozici také široký sortiment dermokosmetiky (viz dále).

Obecně musí být jakákoli lokální léčba užívána pravidelně. Před její aplikací je potřeba kůži pečlivě omýt vodou nebo jemným čistícím prostředkem na kůži a osušit. Viditelné zlepšení po zahájení lokální léčby lze očekávat zpravidla za šest až osm týdnů. Iritační potenciál retinoidů, azelaové kyseliny a benzoylperoxidu lze omezit poučením pacienta o nutnosti postupného prodlužování doby aplikace, přičemž je vhodné začít jedním přípravkem po kratší dobu během dne a po adaptaci a dobré snášenlivosti případně dobu aplikace prodlužovat a následně přidávat přípravek další. Lokální antibiotika pak lze doporučit pouze v akutní fázi léčby, a to vždy v kombinaci s jinými léčivy (viz dále) (14).

Lokální antibiotika

Lokální antibiotika redukuje počet bakterií v sebaceózním folikulu a působí protizánětlivě. Narůstající bakteriální rezistenci lze předcházet užíváním lokálních antibiotik ve fixních kombinacích s retinoidy, kyselinou azelaovou nebo benzoylperoxidem, a naopak se nedoporučuje kombinace se systémově podávanými antibiotiky (2). V České republice jsou dostupné registrované léčivé přípravky s erythromycinem a klindamycinem (Tab. 1). Erythromycin, tetracyklin a chloramfenikol jsou navíc k dispozici jako suroviny pro magistraliter přípravu (15). Lokální antibiotika v roztocích se snadno aplikují na rozsáhlejší oblasti kůže a rychle se vstřebávají, což zajišťuje jejich rychlý nástup účinku (16). Nežádoucí účinky lokálních antibiotik jsou obvykle minimální, nejčastěji zahrnují zarudnutí, mírné olupování a štipání, zejména při použití ethanolových roztoků. Doporučeno je začít s aplikací na malou plochu kůže po krátkou dobu, a pokud je dobře snášena, postupně prodlužovat dobu expozice a rozsah aplikace. Lokální antibiotika se užívají obvykle tři měsíce, výjimečně déle. Monoterapie lokálními antibiotiky není doporučena, naopak je kladen důraz na kombinování lokálních antibiotik s dalšími léčivy, jako jsou benzoylperoxid nebo retinoidy, aby se maximalizovala účinnost léčby a minimalizovalo riziko rezistence (2).

Azelaová kyselina

Kyselina azelaová vykazuje komedolytické, antibakteriální a protizánětlivé účinky. Její výhodou je také efekt na pigmentové skvrny, které často akné doprovázejí. V České republice je v současné době registrovaný jeden volně prodejný léčivý přípravek (Tab. 1) (15). Podle aktuálních doporučení pro léčbu akné je kyselina azelaová považována za vhodnou volbu i pro samoléčbu, zejména pro mírné až středně těžké formy akné, nicméně obecně není první volbou v léčbě akné.

Je doporučována jako alternativa nebo doplňková léčba k ostatním lokálním léčivům, a to zejména pro pacienty s citlivou pokožkou nebo s obavami ohledně pigmentace (1, 2). Kyselina azelaová se nanáší dvakrát denně (ráno a večer) dlouhodobě v rámci udržovací a preventivní léčby. Délka léčby se u jednotlivých pacientů liší dle závažnosti příznaků kožního onemocnění. Většinou lze očekávat výrazné zlepšení akné po čtyřech týdnech a pro získání dobrého účinku musí být kyselina azelaová používána pravidelně po dobu několika měsíců, a to až po dobu jednoho roku (17). V klinické praxi však může být užívána i několik let. Kyselina azelaová není fototoxická, ani není kontraindikována během těhotenství a kojení. Obvykle je dobře snášena, což z ní činí vhodnou volbu pro citlivější pokožku a pro dlouhodobou terapii. Jen vzácně se u osob s velmi citlivou pletí mohou objevit nežádoucí účinky podobné těm, které se vyskytují při léčbě retinoidy (suchost kůže, šupení, zarudnutí a pálení). V rámci minimalizace rizika těchto nežádoucích účinků je doporučeno začít s aplikací jednou denně, zpočátku pouze na několik hodin, a postupně podle tolerance aplikovat dvakrát denně. Stejně jako u retinoidů je nutné pacienty instruovat, aby se vyhnuli aplikaci kyseliny azelaové v oblastech kolem očí, nosu a úst, kde může dojít k většímu podráždění. Stejně tak je důležité pacienty upozornit na možnou interakci s dalšími přípravky, které mohou způsobit podráždění kůže, a nutnost vyvarovat se intenzivnímu čištění pleti (2, 18).

Benzoylperoxid

Benzoylperoxid je jednou ze základních látek používaných v péči o akné a pokožku. Vykazuje inhibiční vliv na proliferaci buněk mazových žláz a antimikrobiální efekt, zejména proti *Cutibacterium acnes*. Kombinace s antibiotiky vede ke zvýšení účinnosti terapie při současném snížení rizika vzniku antibiotické rezistence. Benzoylperoxid vykazuje také keratolytický účinek, který je ale velmi slabý (1, 2). Na českém trhu je v současnosti dostupný v podobě volně prodejného léčivého přípravku ve dvou různých koncentracích (Tab. 1) (15), který je indikován pro pacienty s mírnými až středně těžkými formami akné. Nanáší se jednou až dvakrát denně na kůži omytou jemným čistícím prostředkem. Léčba je zahajována 5% koncentrací, přičemž při dobré toleranci lze přejít na 10% koncentraci. U pacientů s obzvláště citlivou pokožkou se doporučuje na začátku terapie používat léčivo pouze jednou denně navečer a postupně dle tolerance zvýšit dávku na dvakrát

Tab. 1. Registrované léčivé přípravky pro lokální použití v léčbě akné (k 20. 5. 2024) (15)

Účinné látky	Registrovaný název
adapalen	BELAKNE® crm, gel; DIFFERINE® crm
adapalen + benzoylperoxid	BELAKNE COMBI® gel; EPIDUO® gel, EPIDUO FORTE® gel
azelaová kyselina	SKINOREN® crm
benzoylperoxid	AKNEROXID® 5 a 10 % gel
erythromycin	AKNEMYCIN® drm sol, ung
erythromycin + zinkum-acetát dihydrát	ZINERYT® drm plv, sol
klindamycin-fosfát + benzoylperoxid	DUAC® gel
tretinoin + erythromycin	AKNEMYCIN PLUS® derm sol
tretinoin + klindamycin-fosfát	ACNATAC® gel
trifaroten	AKLIEF® crm